COĞRAFYA Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRKİYE'NİN NÜFUS POLİTİKALARI. TÜRKİYE'NİN NÜFUS PROJEKSİYONLARI

Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikaları:

Türkiye'de hükûmetler, kalkınmanın en önemli unsurlarından biri olarak nüfus potansiyelini görmüştür. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerden etkilenen doğum oranlarındaki değişimlere ve nüfus artışına göre nüfus politikaları belirlenmiştir. Türkiye'de nüfus artış hızı 1935 yılından günümüze sürekli değişmiş ve nüfus politikalarının belirlemesinde etkili olmuştur. Devlet, nüfus politikalarının hayata geçirilmesinde öncü bir rol üstlenerek gerekli yasal düzenlemeleri yapmış, bilinçlendirme faaliyetlerine önem vermiş ve nüfus politikasına göre eğitim ve sağlık uygulamaları geliştirmiştir. Nüfus politikaları, nüfus artış hızını kontrol etmeyi amaçlamakla birlikte, Türkiye'nin kalkınma hamlelerini gerçekleştirmeyi, toplumun refahını artırmayı, nüfusun nitelik ve niceliğini geliştirmeyi de hedeflemektedir.

Grafik: Türkiye'nin 1927-2017 yılları nüfus miktarı ve nüfus artış hızı grafiği (TÜİK).

Politikanın Gerekçeleri:

1923-1963 Nüfus Artış Hızını Artırma Politikası

Cumhuriyet'in ilk yıllarında uygulanan nüfus politikası ile öncelikle Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı nedeniyle Türkiye'nin azalan nüfusunun artırılması hedeflenmiştir. II. Dünya Savaşı yıllarında ise Türkiye'de seferberlik ilan edilmiş, erkek nüfusun önemli bir bölümü askere alınmıştır. Bu nedenle 1940-1945 yılları arasında nüfus artış hızı düşmüştür. Askerî ve siyasi güç kazanmanın, iş gücü sağlayarak ekonomik kalkınma hedeflerini gerçekleştirmenin genç nüfusu artırmaktan geçtiği düşüncesiyle bu dönemde nüfusu artırma politikası uygulanmıştır.

Politikanın Hayata Geçmesi İçin Yapılan Uygulamalar.

- Salgın hastalıklarla mücadele edilerek bebek ölüm oranları azaltılmaya, ortalama yaşam süresi uzatılmaya çalışılmıştır.
- 1929'da 5 ve daha fazla çocuğu olan aileler yol vergisinden muaf tutulmuştur.
- 1930'da 6 ve daha fazla sayıda çocuğu olanlara madalya verilmiştir.
- Evlenme yaşı; erkeklerde 17'ye, kadınlarda ise 15'e düşürülmüştür.
- İsteyerek çocuk düşürmek yasalarla suç sayılmış, gebeliği önleyici bilgi yaymak yasaklanmıştır.
- Doğum evleri kurularak anne ve çocuk sağlığına önem verilmiştir.

Bu dönemde doğum oranları artmış, sağlık koşullarının iyileşmesiyle ölüm oranları azalmış ve Cumhuriyet tarihinde en yüksek nüfus artış hızına ulaşılmıştır.

Politikanın Gerekçeleri:

1963-2008 Nüfus Artış Hızını Azaltma Politikası

Hızlı nüfus artışının sosyal ve ekonomik gelişmeyi olumsuz etkilemesinden hareketle politika değiştirilerek nüfus artış hızını azaltmaya yönelik bir politikaya geçilmiştir. 1963 yılında hazırlanan 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda hızlı nüfus artışının kişi başına düşen gelirin düşmesine, ekonomik yatırımlar yerine demografik yatırımlara daha fazla pay ayrılmasına, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersiz kalmasına, işsizlik, iç göç, konut açığı, gecekondulaşma sorunlarının artmasına neden olduğu gerekçeleriyle nüfus politikası değiştirilmiştir. Buna göre bu dönemde aile planlaması ile nüfus artış hızı kontrol altına alınmak istenmiştir.

Politikanın Hayata Geçmesi İçin Yapılan Uygulamalar

- Doğum kontrolü ile aile planlamasının önündeki yasal engeller kaldırılmıştır.
- Gebeliğin sonlandırılma süresi ilk 10 haftaya kadar serbest bırakılmıştır.
- 1982'de evlenme yaşı 18'e yükseltilmiştir.
- Zorunlu eğitim süresi uzatılmış, kızların eğitim görmesini destekleyecek kampanyalar yapılmıştır.

1990 yılından sonra nüfus artış hızını azaltma politikası uygulanırken aynı zamanda nüfusun nitelik ve niceliğini geliştirmeye önem verilmiştir. Nüfusun eğitim ve sağlık yönünden iyileştirilmesine ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik politikalar geliştirilmiştir.

Politikanın Gerekçeleri:

2008 ve Sonrası Nüfus Artış Hızını Artırma Politikası

Kentleşme ve kadınların eğitim ile çalışma hayatı içinde daha fazla yer alması doğum oranlarının azalmasına, nüfus artış hızının düşmesine neden olmuştur. Türkiye'de genç nüfus oranının azalmaya başlaması, yaşlı nüfus oranının artışına yol açmaktadır. Tedbir alınmaması hâlinde gelecekte çalışma çağındaki nüfusun azalacağı, emeklilik sisteminde sıkıntı yaşanacağı ve kalkınma hızının düşeceği öngörülmektedir. Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014-2018) doğurganlık hızının artırılması politikası yer almıştır. Bu dönemde nüfusun nitelik ve niceliğini geliştirme politikası ile mevcut politika desteklenmiştir. Politikanın Hayata Geçmesi İçin Yapılan Uygulamalar

- Çalışan kadınlar için doğum izni süresi 16 haftaya çıkarılmıştır.
- Annelerin süt izni saati artırılmıştır.
- Kadınlara esnek çalışma imkânının verilmesi ve kreşlerin teşvik edilmesi hedeflenmiştir.

Türkiye'nin Nüfus Projeksiyonları

Eğitim ve sağlık gibi demografik yatırımların planlanabilmesi ve uygulanacak nüfus politikalarının tespit edilebilmesi için nüfusun geleceği ile ilgili bilgilere ihtiyaç vardır. Dünyanın veya bir ülkenin nüfus miktarına ve nüfusun yapısal özelliklerine göre geleceğe yönelik yapılan tahminlere nüfus projeksiyonu adı verilir. Nüfus projeksiyonu, sosyal ve ekonomik planlamaları doğru yapabilmek için geleceğin nüfusunun bugünden öngörülmeye çalışılmasıdır.

Nüfus projeksiyonlarının genel özellikleri şunlardır:

- Nüfusa yönelik tahminler; yakın dönemdeki nüfus artışı, doğum ve ölüm oranları, göç hızı gibi nüfus verilerinden yararlanılarak yapılır.
- Savaş, doğal afet ve büyük göçler gibi beklenmedik faktörlerin nüfusa etkisi, nüfus projeksiyonlarında yanılmalara neden olabilir. Bu tür olaylar sonrasında nüfusa yönelik tahminler güncellenir.
- Yakın gelecekle ilgili tahminler gerçeğe daha yakındır.
- Nüfus projeksiyonları yapılırken farklı senaryolar oluşturularak gerçekleşebilecek durumlara göre hazırlıklı olunması sağlanır.

Nüfus projeksiyonu hazırlamanın temel amacı, ülkenin sosyal ve ekonomik yatırımlarının nasıl olacağını belirlemektir. TÜİK tarafından Türkiye'nin 2075 yılına kadar nüfus projeksiyonu yapılmıştır. Tahminlere göre Türkiye nüfusunun 2023 yılında 84 milyona, 2050 yılında ise 93 milyona ulaşması beklenmektedir. Ancak 2050 yılından itibaren nüfusun azalmaya başlayacağı ve 2075 yılında 89 milyona düşeceği öngörülmektedir.

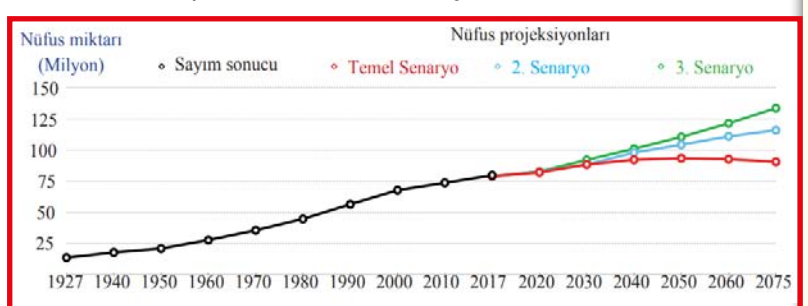
Doğurganlıkta meydana gelebilecek değişimlere göre üç farklı projeksiyon senaryosu yapılmıştır.

Temel Senaryo (1. Senaryo): Toplam doğurganlık hızının doğal akışı içinde azaldığı bir nüfus projeksiyonudur. Bu senaryoya göre nüfus artış hızı düşecek, yaşlı nüfus olarak nitelenen 65 yaş üzerindeki nüfus oranı 2075'te %27,7 olacaktır. Bu senaryoda 2075'te nüfusun yaklaşık 89 milyona ulaşacağı öngörülmektedir.

2. Senaryo: Doğurganlık hızının 2050 yılında %2,5'e ulaşacağını ve 2075 yılına kadar sabit kalacağını varsayan, doğurganlığın kademeli arttığı senaryodur. Bu senaryoda Türkiye'nin 2075 yılı nüfusunun yaklaşık 119 milyon olacağı öngörülmektedir.

3. Senaryo: Doğurganlık hızının 2050 yılında %3'e ulaşacağına dayalı bir senaryodur. Bu senaryoda 2075 yılı nüfusunun 140 milyon üzerinde olacağı öngörülmektedir.

Türkiye ile ilgili nüfus senaryoları; nüfusun yaşlanması, doğum oranları, doğurganlıktaki düşüş ile gelecekteki nüfus artış hızı gibi konularda hazırlıklı olmak ve buna göre bugünden nüfus politikası belirlemek açısından önemlidir.

Grafik: Türkiye'nin 1927-2017 yılları arasındaki nüfus miktarı ve farklı senaryolara göre 2017-2075 yılları arasındaki nüfus projeksiyonları (TÜİK)

SORULAR

Soru 1:

Atatürk, 1 Mart 1922'de nüfus ile ilgili görüşlerini şu şekilde beyan etmiştir: "Genel sağlık konusunda takip ettiğimiz gaye şudur: Milletimizin sıhhatinin muhafaza ve takviyesi, nüfusun çoğaltılması, hastalıkların ortadan kaldırılması, bu suretle milletin dinç bir beden olarak yetiştirilmesi." Atatürk'ün nüfus hakkındaki ifadeleri Cumhuriyet'in ilk yıllarında hükûmetin ana politikası olmuştur.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyet'in ilk döneminde izlenen nüfus politikasına ait uygulamalardan biri değildir?

A) Doğum evlerinin kurulması
B) Altı ve daha fazla çocuğu olanlara madalya verilmesi
C) Çok çocuklu ailelere vergi muafiyeti getirilmesi
D) Verem, sıtma, çiçek gibi salgın hastalıkların önlenmesi
E) Doğum kontrolü üzerindeki yasal engellerin kaldırılması **(Cevap E)**

Soru 2:

Etkili bir nüfus politikası oluşturabilmek için bu politikanın uygulanacağı ülkenin temel özellikleri dikkate alınmalıdır.

Buna göre bir ülkede nüfus politikası belirlenirken en az dikkate alınması gereken husus aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ekonomik faktörler
B) Komşu ülkelerin nüfus politikaları
C) Kadınların eğitim düzeyi
D) Geçmiş dönemlerde uygulanan politikalar
E) Toplumsal değerler **(Cevap B)**

Soru 3:

Türkiye 2000'li yıllardan başlayarak yeni bir demografik sürece girmiştir. Bu süreçte nüfusun yaş yapısında önemli bir değişim yaşanmaktadır. Çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş grubu) toplam nüfus içindeki payı artarken çalışma çağının dışında yer alan çocuk nüfusun (0-14 yaş grubu) toplam nüfus içindeki payı azalmaktadır. Yaşlı nüfusun (65 ve üzeri yaş grubu) toplam nüfus içindeki payında ise sürekli bir artış olduğu gözlenmektedir.

Türkiye'nin demografik yapısında meydana gelen bu değişimlerin gelecekte aşağıdakilerden hangisine neden olacağı ileri sürülemez?

A) İş gücü ihtiyacı ortaya çıkacaktır.
B) Sağlık harcamaları artacaktır.
C) Nüfusun yaş ortalaması yükselecektir.
D) Ülke genelinde nüfusun dağılışı daha dengeli hâle gelecektir.
E) Nüfus artış hızı azalacaktır. **(Cevap D)**

Soru4:

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de 1923-1965 yılları arasındaki nüfus artış hızını yükseltmeye yönelik politikaların nedenleri arasında gösterilemez?

A) Nüfusun siyasi ve askerî güç olarak görülmesi
B) Hızla kalkınma isteği
C) Savaşların nüfusun yapısını bozması
D) Ölüm oranlarının yüksek olması
E) Kadınların iş hayatında daha fazla yer alması **(Cevap E)**